

Ludmila Ulitkaia Imago

Traducere din rusă și note de
GABRIELA RUSSO

HUMANITAS
fiction

Cuprins

Prolog.	7
Frumoșii ani de școală.	11
Noul profesor.	37
Copiii din subterană.	62
„Liurșii“	71
Ultimul bal.	97
Prietenia între popoare.	110
Cortul verde.	120
Iubire la pensie.	154
Toți suntem orfani.	162
Nunta Regelui Artur.	174
Cizme cam mici.	197
Un registru prea înalt.	203
Colege de clasă.	230
Plasa de pescuit.	269
Îngerul cu capul mare.	281
Casa cu cavaler.	288
Pata de cafea.	292
Fugarul.	300
Potopul.	323
Umbra lui Hamlet.	338
Un bilet grozav.	351
Bietul iepuraș.	361
Drum fără întoarcere.	385
Demonii surdomuți.	390

Parcul Miliutin.....	417
Primul la rând	456
Chiloți cu decorații	477
Imago.....	487
O poveste rusească	515
<i>Ende Gut</i>	526
Epilog.....	547
<i>Mulțumiri</i>	559

Frumoșii ani de școală...

E interesant să urmărești traiectoria forțelor care conduc la întâlnirea inevitabilă a oamenilor predestinați unii altora. Câteodată o asemenea întâlnire pare să aibă loc fără ca soarta să se străduiască prea mult, fără o intrigă abil pregătită, lăsând ca evenimentele să-și urmeze cursul firesc – să zicem, de pildă, că persoanele în cauză locuiesc la aceeași adresă sau merg la aceeași școală.

Cei trei băieți învățau la aceeași școală. Ilia și Sania din clasa întâi, Miha nimerind în clasa lor ceva mai târziu. În ierarhia care se construiește de la sine în orice grup, cei trei ocupau poziția cea mai de jos, fiindcă erau total incapabili să se certe sau să facă rău cuiva. Ilia era lung și slab, mâinile și picioarele îi ieșeau mult în afară din mânecile și pantalonii prea scurți. Unde mai pui că nu exista cui ori bucată de fier care să nu-i sfâșie hainele. Mama lui, singuratica și ursuza Maria Fiodorovna, ajunsese la capătul puterilor tot cosându-i petice strâmbe cu mâinile ei nu mai puțin strâmbe. Meșteșugul croitoriei nu se prindea de ea și pace. Îmbrăcat întotdeauna mai prost decât ceilalți, și ei prost îmbrăcați, Ilia se maimuțarea și se lua în zeflema, făcând spectacol din sărăcia lui, un mod cât se poate de nobil de a i se împotrivi.

Situația lui Sania era și mai rea. Colegii îl invidiau și-l detestau pentru scurta cu fermoar, pentru genele lungi de fată, pentru chipul enervant de drăgălaș, care-i scotea din sărite, și pentru șervețelele de pânză în care erau învelite sandviciurile. Culmea e că învăța să cânte la pian și mulți îl urmăreau cum merge, ținând-o pe bunica de-o mână și partiturile în cealaltă mână, pe strada Cernîșevski, fostă și viitoare Pokrovka, la școala de muzică Igumnov, chiar și când era bolnav, deși bolile lui frecvente nu erau

grave, dar se lungeau la nesfârșit. Bunica, văzută din profil, își arunca picioarele înainte ca un cal de circ și capul i se mișca în ritmul mersului. Sania mergea lângă ea, puțin retras în spate, așa cum se cuvenea unui groom.

La școala de muzică nu era ca la școala generală, aici toți erau entuziasmați de Sania – la examenul din clasă a doua a cântat Grieg, așa cum nici un elev de clasa a cincea n-ar fi reușit s-o scoată la capăt. Le provoca emoție și statura mititică a interpretului: la opt ani îl credeau copil de grădiniță, la doisprezece, îl luau drept băiat de opt ani. Din același motiv, Sania era poreclit „Piticul“ la școala generală. Nu erau vorbe duioase, ci glume răutăcioase. Sania îl evita intenționat pe Ilia, nu fiindcă făcea bășcălie, mai ales că nu era îndreptată neapărat împotriva lui, deși câteodată îl atingea și pe el, ci pentru diferența umilitoare de înălțime.

Prietenia lor s-a sudat datorită lui Miha, care a apărut în clasa a cincea, declanșând un entuziasm general. Era tipul roșcovanului clasic, țință ideală pentru ce-i care își dădeau toată osteneala să-l batjocorească. Avea capul tuns chilug, cu un smoc de păr auriu bătând în roșu pe frunte, cu urechile trandafirii, străvezii, ținând în sus ca pânza de corabie, plantate într-un loc nepotrivit, parcă mai aproape de obraji, cu fața albă și pistruiată, până și ochii aveau reflexe portocalii. În plus, era ochelarist și evreu.

Prima oară îi dădură câțiva ghionți pe 1 septembrie, la closet, în timpul recreației mari, și nu-l loviră prea tare, doar așa, să-i fie de învățătură. Și n-o făcură Murîghin și Mutiukin – nu se coborau ei așa de jos –, ci supușii lingăi care le cântau în strună. Miha primi cu stoicism porția de lovituri, și-n momentul când își scoase din servietă batista să-și ștergă nasul, apăru de acolo un pisoiaș. Copiii i-l luară și începură să-l arunce de la unul la altul. În momentul acela intra Ilia – era cel mai înalt din clasă – și prinse pisoii pe deasupra capetelor voleibaliștilor. Clopoțelul întrerupse sportul ăsta atât de interesant.

Ilia intra în clasă și îi strecură pisoii lui Sania, aflat în preajmă, care îl vârî în servietă.

La următoarea recreație, cei mai mari dușmani ai speciei umane, ale căror nume, Murîghin și Mutiukin, aveau să servească în viitor ca elemente de bază într-un joc de cuvinte și care trebuie men-

ționate dintr-o mulțime de alte motive, căutără o vreme pisioul, dar îl uitără repede. După ora a patra, li se dădu drumul tuturor, și băieții o rupseră din loc cu chiote și strigăte, lăsându-i în plata Domnului pe cei trei în clasa pustie, decorată cu flori multicolore de ochiul-boului.

Sania scoase pisioul din servietă și i-l dădu zâmbind lui Ilia. Ilia i-l predă zâmbind lui Miha. Miha îi zâmbi lui Sania.

— Am făcut o poezie despre el, le zise timid Miha. Sună așa:

Cel mai frumos dintre pisi
Era să moară negreșit;
Salvarea-n Ilia și-a găsit,
Și e-n prezent acum cu noi.

— Nu-i rău. Desigur, nu-i Pușkin, comentă Ilia.

— Nu se poate zice „e-n prezent acum“, remarcă Sania.

Miha acceptă făcându-și autocritica:

— E adevărat. „Și acum este cu noi.“ Sună mai bine fără „e-n prezent“.

Miha le povesti cu lux de amănunte cum de dimineată, în drum spre școală, aproape că-l smulsese pe bietul pisi din gura unui câine care se pregătea să-l sfâșie. Dar acasă nu-l putea duce, neștiind cum l-ar primi mătușa, la care stătea de luna trecută.

Sania mângâie pisioul pe spinare și oftă:

— Eu nu pot să-l iau, avem un motan. N-ar fi prea încântat.

— E-n regulă, îl iau eu, zise Ilia și apucă neglijent pisioul.

— N-o să ai probleme acasă? se interesă Sania.

Ilia râse:

— Acasă? Ce zic eu aia e. Totu-i normal între mine și mama. Mama mă ascultă.

„E băiat mare, niciodată n-o să ajung așa, n-o să mă văd zicând: «Totu-i normal între mine și mama». E clar, eu sunt puiul mamei. Deși ea mă ascultă. Și bunica mă ascultă. Și încă cum! Totuși e altfel“, se întristă Sania.

Se uită la mâinile ciolănoase ale lui Ilia, cu pete galbene și negre, pline de julituri. Avea degete lungi, putea lua două octave cu ele. În timpul ăsta, Miha își așeză pisioul pe cap, potrivindu-și-l pe moțul roșcat și catifelat, lăsat ieri „de sămânță“ de frizerul cu sufler

mare de la Pokrovskie Vorota. Pisoii îi alunecă, Miha îl puse iarăși în vârful capului.

Pleacă toți trei împreună de la școală. Îi dădură înghețată pisoiiului. Sania avea bani la el, ajungeau pentru patru porții. Se va dovedi mai târziu că avea întotdeauna bani la el... Pentru prima oară în viață mânca înghețată pe stradă, direct din hârtia ei. Când cumpăra bunica înghețată, o aducea acasă, o împărțea în mici porții tasate în cupe de sticlă cu picior și pune deasupra dulceață de vișine – numai așa o mâncau!

Ilia le poveste plin de entuziasm ce fel de aparat de fotografiat o să-și cumpere din primii bani câștigați și le explică pe larg cum o să facă rost de ei.

Sania le dezvăluie așa, din senin, secretul lui: avea mâinile mici, „nu de pianist“, și asta era un mare neajuns pentru un interpret.

Miha, care stătea la niște rude, a treia familie în ultimii șapte ani, le spuse băieților, pe care abia îi cunoscuse, că alte rude nu mai avea și că dacă mătușa n-o să-l țină, va trebui să se ducă iar la casa de copii...

Mătușa avea sănătatea șubredă. Nu suferea de o boală anume, zicea mereu pe un ton trist și apăsător: „Mă dor toate“, se plângea că o dor picioarele, spinarea, pieptul și rinichii. O avea și pe fata ei infirmă, Minna, fapt care îi influența în rău starea de sănătate. Îi venea greu să facă orice fel de muncă, și până la urmă cei din familie hotărâseră să-l găzduiască ea pe nepotul orfan, urmând ca ei să-i dea bani pentru întreținerea lui. Că voiau sau nu, Miha era totuși fiul fratelui lor mort în război.

Băieții hoinăriră o vreme și pălăvrăgiră vrute și nevrute, pe urmă se opriă lângă Iauza și încetară să mai vorbească. Simțeau cât de bine le era împreună: încredere, prietenie, egalitate. Nici vorbă de superioritatea unuia sau a altuia, dimpotrivă, fiecare era la fel de interesant pentru ceilalți. Nu știau încă nimic despre Sașa și Nika, despre jurământul de pe muntele Vorobiov¹, nici

---

1. Aluzie la legământul făcut de scriitorii Aleksandr Herzen (1812–1870) și Nikolai Ogariov (1813–1877) în adolescență de a continua opera decemбриștilor arestați.

măcar Sania, care citea mult, nu-l citise pe Herzen. Și nici locurile acelea prăpădite, considerate de sute de ani cele mai împușite locuri din oraș – Hitrovka, Goncearî, Kotelniki –, nu se potriveau deloc cu jurămintele romantice. Se întâmplă totuși ceva important: o asemenea coeziune e posibilă numai la vârste tinere. Cârlițul se înfige direct în inimă, și firul care-i leagă pe oameni printr-o prietenie sudată în copilărie nu se rupe niciodată.

După ce se scurse ceva timp și după lungi discuții în care, printre altele, respinseră numele de „Sfânta treime” și „Trio”, unirea aceasta a inimilor fu botezată bombastic „Trianon”. Nu știau nimic despre dezmembrarea Austro-Ungariei, aleseră cuvântul pentru frumusețea lui.

După douăzeci de ani, „Trianon” avea să apară pentru o clipă în discuția insuportabilă a lui Ilia cu un kaghebigist de rang înalt, cu grad incert și cu un nume curios, Anatoli Aleksandrovici Cibikov¹. Nici chiar cei mai înverșunați din tagma kaghebiștilor, care se luptau cu disidenții din anii aceia, nu se încumetau să considere „Trianonul” o organizație antisovietică a tineretului.

Trebuie să recunoaștem că meritul era al lui Ilia: odată cu primul aparat de fotografiat, el se apucă să-și facă o adevărată arhivă, care s-a păstrat până-n zilele noastre. E adevărat că pe primul dosar din anii de școală figura un alt nume, „LIURS”², nu mai puțin enigmatic decât „Trianon”.

Așadar, pe băieți îi uni (și lucrul ăsta avea să fie atestat de documente) nu înaltul ideal al libertății de dragul căreia trebuiau fie să-și jertfească numaidecât viața, fie, mult mai plictisitor, să și-o consacre slujirii poporului nerecunoscător, așa cum făcuseră Sașa și Nika acum mai bine de o sută de ani, ci pisoiful sfrijit, căruia nu-i fu dat să treacă peste șocul de la 1 septembrie 1951. Se sfârși, bietul de el, după două zile, în brațele lui Ilia, și-l înmormântară în taină, dar cu mare pompă, sub banca din curtea casei de la numărul 22, de pe strada Pokrovka (numită pe atunci Cernîșevski,

---

1. Cibikov – de la *cibikať* – a ciripi.

2. Acronim pentru *Liubiteli Russkoi Slovesnosti* – Societatea Iubitorilor Literaturii Ruse, care a existat din 1811 până în 1930 pe lângă Universitatea din Moscova.

un om care își consacrase și el viața ideilor nobile). Casei i se spunea cândva „dulap“, dar puțini dintre locatarii de acum știau lucrul ăsta.

Pisoiiul odihnea sub banca pe care se presupune că stătuse pe vremuri tânărul Pușkin cu verișoarele lui, distrându-le cu poezioare meșteșugit alcătuite. Bunica lui Sania zicea mereu: „Casa în care stăm a apucat timpuri mai bune.“

Lucru uimitor, ceva se schimbă în clasă destul de repede, în decurs de două săptămâni sau o lună. Miha nu-și dădea seama — de unde să știe cum fusese înainte, doar era abia venit. Sania și Ilia însă simțeau efectele schimbării: erau tot în coada ierarhiei, dar nu fiecare în parte, ci împreună. Deveniră o minoritate recunoscută prin faptul, greu de definit, că nu puteau să se amestece în lumea celor mici. Cele două căpetenii, Mutiukin și Murîghin, îi țineau în frâu pe toți ceilalți și când se certau între ei, clasa se împărțea în două tabere dușmane, cărora nu li se alăturau cei mazițiți, dar nici nu putea fi vorba de așa ceva, fiindcă nu erau primiți. Se hârjoneau, ajungeau la încăierări sălbătice, cu sau fără sânge curs din nas, apoi bătaile erau date uitării. Când Mutiukin și Murîghin cădeau la pace, începeau din nou să-i ia la ochi pe cei trei intruși stingheri, incapabili să intre în turmă, să se asocieze. Pentru ei era floare la ureche să-i snopească în bătaie, dar și mai interesant era să-i țină înfricoșați, înspăimântați, și să le amin-tească mereu cine era șeful: ochelaristul-evreu, muzicantul, măscăriciul, sau „băieții normali“ ca Mutiukin și Murîghin.

În clasa a cincea, odată cu trecerea la gimnaziu, în locul singurei și unicei învățătoare care predă gramatica și aritmetica, Natalia Ivanovna, femeie bună ca pâinea caldă, care-i învățase alfabetul până și pe Mutiukin și Murîghin, numindu-i cu duiosie Tolecika și Slavocika, apărură profesorii: profu' de matematică, profa de rusă, profa de botanică, profa de istorie, profa de germană și profu' de geografie.

Fiecare dintre ei era nebun după materia lui, dădea multe teme pentru acasă și „băieții normali“ nu le făceau față. Ilia, care nu stră-lucise deloc la școala primară, făcu progrese în anturajul noilor prieteni și la sfârșitul trimestrului al doilea, adică aproape de

Anul Nou, reieși că ochelariștii și aschimodiile de rang inferior învățau foarte bine, iar Mutiukin și Murîghin abia se descurcau. Conflictul, pe care adulții l-ar numi social, se agravă, ceea ce implică mai multă responsabilitate mai ales din partea „minorității” asuprite. Era momentul când Ilia introduse în limbajul lor termenul „mutiuki și murîghi”, care avea să fie folosit ani de-a rândul în grupul lor. Termenul era aproape sinonim cu celebrul *homo sovieticus*, utilizat mult mai târziu, dar farmecul lui ținea de măiestria celui care îl crease.

Miha îi irita cel mai tare pe „mutiuki și murîghi”, el o încasa cel mai des, dar, cum avea experiența vieții din casa de copii, suporta ușor loviturile, nu se plângea niciodată, se scutura, își lua șapca și o rupea la fugă în huiduielile dușmanilor. Ilia se strâmba făcând pe bufonul cu succes, reușea adesea să-i deruteze, să-i ia în zeflema și să-i surprindă cu o găselniță neașteptată. Sania era cel mai sensibil. De altfel, tocmai sensibilitatea lui exagerat de mare se transformă până la urmă într-un zid de apărare. O dată se întâmplă, tocmai când Sania își spăla mâinile la chiuveta de la toaleta școlii – un hibrid între parlament și cuib de tâlhari –, ca Mutiukin să se arate scârbit de îndeletnicirea nevinovată a lui Sania și să-i propună să-și spele și mutra. Sania și-o spală, în parte din dorința de a fi lăsat în pace, în parte din lașitate, și atunci Mutiukin luă cârpa de șters pe jos și i-o lipi pe fața udă. Curioșii făcură cerc în jurul lor: așteptau să se distreze. Nu avură însă parte de distracție. Sania începu să tremure, se făcu palid, își pierdu cunoștința și căzu pe podeaua pavată cu faianță. Nenorocitul de adversar era înfrânt, desigur, dar într-un mod deloc satisfăcător. Zăcea pe podea într-o poziție ciudată, cu corpul țeapăn și arcuit. Murîghin îl lovi ușurel cu piciorul în coastă ca să vadă de ce nu se mișcă. I se adresă cu multă blândețe:

— Hei, Sanek, de ce stai tolănit așa?

Mutiukin se uita buimac la Sania, care nu făcea nici o mișcare.

Sania nu deschise ochii, în ciuda ghionturilor date cu forță. În momentul acela intra Miha, privi cu luare aminte scena mută și fugi la medicul școlii. Mirosul de amoniac îl aduse pe Sania în simțiri, profesorul de sport îl transportă la cabinetul medical. Doctorița îi luă tensiunea.